

Täysistunto

Keskiviikko 19.5.2021 klo 14.00—20.13

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opintotukilain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 84/2021 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Anu Vehviläinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, edustaja Kinnunen.

Keskustelu

18.05 **Mikko Kinnunen kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Korona on kurittanut merkittävästi opiskelijoita, myös korkeakouluopiskelijoita. Pandemian aika on pitkittynyt, kursseja on jäänyt kesken, kaikkea ei ole voinut opiskella etänä. Joku on voinut joutua opiskelemaan ensimmäisen vuotensa tapaamatta opiskelukavereitaan tai opettajia. Valmistuminen on monen pidemmälle ehtineen kohdalla lykkäantynyt, ja opintolainavähennys on ollut vaarassa mennä. Tämä opintotukilain muutos tulee tarpeeseen. Se on jatkoa aikaisemmalta, joka huomioi koronan vaikutuksesta aiheutuneen opintojen viivästymisen. Epidemia on kestänyt nyt jo yli vuoden. Se on vaikeuttanut monen opintojen suorittamista määräajassa.

Opiskelijan tulee jatkossakin hakea muutosta erikseen. Hänen tulee perustella, miten poikkeavat koronaolot ovat vaikeuttaneet opintojen suorittamista. Opintojen pidennys on lukuvuoden mittainen, eli pitkissä opinnoissa valmistumisaika pitenee kuudesta seitsemään vuoteen. Opintojen suoritusaikaa ei voida toki jatkaa niiden kohdalla, jotka aloittavat opintonsa epidemian loppumisen jälkeen. Samalla huomioidaan myös muut hyväksytyt perustelut, kuten asevelvollisuus, opiskelijan tai perheenjäsenen sairastuminen tai vaikkapa lapsen saaminen.

Tämä muutos on voimassa toistaiseksi. Vasta aika näyttää, milloin on se hetki, jolloin muutosta ei enää tarvitse huomioida. Kun se aika lähestyy, silloin tarvitaan selkeää viestintää. Rahoitus tälle muutokselle varataan kolmannessa lisätalousarviossa.

Arvoisa puhemies! Käymme tätä lakiesitystä läpi sivistysvaliokunnassa.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kivisaari.

18.07 **Pasi Kivisaari kesk:** Arvoisa puhemies! Esitys on jatkoa hallituksen aikaisempiin päätöksiin, tosin se on tähän päivään ja ajankohtaan päivitetty. Mielestäni tämä esitys on inhimillisesti ja käytännönläheisesti katsottuna reilu ja ajan vaikeudet tunnistava. Meistä jokainen tietää, että koronavuosi on ollut erityisesti opiskelijoille piinaavaa aikaa, myös ta-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 59/2021 vp

loudellisesti. Tarkoituksena on, ettei opintolainavähennyksen piiriin kuuluva korkeakoulututkinnon suorittanut opintolainan saaja menettäisi lainavähennystä sen vuoksi, että hän ei ole pystynyt suorittamaan kaikkia tutkinnon suorittamiseksi vaadittavia opintoja määräjassa koronaepidemiaan liittyvistä syistä.

Me tiedämme elävästä elämästä, että korona-aika on aiheuttanut haasteita opintosuoritusten toteuttamiselle. Syitä on monia, joista keskeisimpinä tietysti vaateet etäisyyksistä ja kokoontumisrajoituksista. Myöskään erityisjärjestelyt, etäopinnot eivät ole kaikilta osin mahdollistaneet sujuvaa opiskelijaelämää ja opinnoissa etenemistä. Siksi on reilua, että se tässä esityksessä tunnustetaan. Opiskelijoiden haastavan vuoden huomioon ottaen on kannatettavaa, että opintolainahyvityksen ja -vähennyksen ehtoja kevennetään niillä opiskelijoilla, joille korona on aiheuttanut viivästyksiä opintoihin.

Puhemies! Totta kai yhteiskunnallisesti on aina kannatettavaa, että opiskelijoiden koulutuksen eteneminen tapahtuu vähintään kohtuullisessa ajassa. Kun epidemiariesa häipyä pois, olisi varmaan viisasta löytää yhä lisäkannusteita opintojen vauhdittamiseksi. Työelämä todella kaipaa tekijöitä, näitä monesti nuoria opiskelijoita, vauhdittamaan niin talouden, työllisyyden kuin osaamisenkin raitaita.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Risikko.

18.10 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Harmi, että ministeri Saramo joutui lähtemään. Tämähän ei ole oikeastansa hänen esittelemänsä lakiesitys, mutta siinä mielessä, että opetusministerin olisi hyvä kuulla myöskin niitä keskusteluja, mitä täällä käydään opiskelijoiden ahdingosta. Tokihan ne ovat varmasti kantautuneet hänelle.

Tässä esityksessähän siis kysymys on siitä, että ehdotetaan muutettavaksi opintotukilakia, ja esityksessä ehdotetaan, että covid-19-epidemiasta johtuva opintojen aloittamisen esityminen voidaan ottaa huomioon opintolainahyvityksen tutkinnon suoritusaikaa laskettaessa. Lisäksi esitetään, että vuoden 2021 aikana tai sen jälkeen korkeakoulututkinnon suorittanut opintolainan saaja ei menettäisi oikeuttansa opintolainahyvitykseen tai opintolainavähennykseen, jos hän osoittaa, ettei ole pystynyt suorittamaan kaikkia tutkinnon suorittamiseksi tarvittavia opintoja covid-19-epidemiaan liittyvästä syystä.

Opintolainan saaja olisi oikeutettu opintolainahyvitykseen tai opintolainavähennykseen, vaikka hänen tutkinnon suorittamiseen käyttämänsä aika on yhden lukuvuoden säädettyä määräaikaa pidempi. Tämä on tärkeä asia siinä mielessä, että nyt kun tämä epidemia on vaikeuttanut opiskelijoitten elämää suunnattomasti, niin se on tuonut myös sellaista murresta, ei ainoastaan mielenterveys- ja myöskin jopa päihdeongelmaa, siitä syystä, että opinnot eivät etene, vaan varmasti toimeentulokin on ollut koetuksella, kun niitä töitäkään ei tähän aikaan kovin paljon saa. Pidän oikein tärkeänä, että tämä otetaan nyt sitten uudelleen luupin alle ja eräällä lailla jatketaan sitä, mikä aikaisemmin on ollutkin, mutta nyt sitten hieman modernisoituna ja vielä tarkennettuna niihin tarpeisiin, mitä ongelmia tällä nyt sitten yritetään auttaa.

Me otamme tämän sivistysvaliokunnassa erittäin vakavasti ja nopeasti yritämme saada eteenpäin, että tämä varmasti sitten voidaan toimeenpanna. Ja meillä on käsitys, että tässä on jonkin verran sellaista viilaamista ja katsomista, miten kaikki näistä toteutuvat, mitä tässä on tavoiteltu. Varmasti kuullaan sitten hyviä asiantuntijoita siitä syystä, että saadaan selville, vastaako tämä nyt niitä tarpeita, mitä tällä hetkellä näillä nuorilla ja opiskelijoilla on.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 59/2021 vp

Mutta siis asiana erinomaisen hyvä, että tartutaan myös tähän. Tämä helpottaa opiskelijoitten henkistä elämää, niin sanotusti, ja monen kohdalla varmasti myös yleensäkin elämää.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Asell.

18.13 Marko Asell sd: Arvoisa puhemies! Koronavuosi on aiheuttanut opiskelijoille valtavasti haasteita. Opiskelujen siirtyminen pääosin verkkoon on mahdollistanut opiskelut etäyhteyksin, mutta on selvää, että osalle opiskelijoista se on aiheuttanut ongelmia. Viivästyksiä on tullut opintoihin, ja ne ovat omiaan aiheuttamaan ongelmia sitten myös toimeentuloon. Ongelmat lisäksi kumuloituvat helposti, eikä lisästressi opiskelijalla ainakaan helpota opintojen etenemistä tai jaksamista opintojen aikana.

Hallitus on kuitenkin reagoinut näihin jo aiemmin, ja on tehty joustoja. Koronasta johtuvia joustoja pitää edelleen jatkaa.

Tässä esityksessä ehdotetaan, että koronaepidemiasta johtuva opintojen aloittamisen esityminen voidaan ottaa huomioon opintolainahyvityksen tutkinnon suoritusaikaa laskettaessa. Lisäksi esitetään, että vuoden 2021 aikana tai sen jälkeen korkeakoulututkinnon suorittanut opintolainan saaja ei menettäisi oikeuttaan opintolainahyvitykseen tai opintolainavähennykseen, jos hän osoittaa, ettei ole pystynyt suorittamaan kaikkia tutkinnon suorittamiseksi vaadittavia opintoja koronan takia. Opintolainan saaja olisi oikeutettu opintolainahyvitykseen tai opintolainavähennykseen, vaikka hänen tutkinnon suorittamiseen käyttämänsä aika on yhden lukuvuoden säädettyä määräaikaa pidempi.

Tämä on erittäin hyvä ja välttämätön esitys opiskelijoiden tukemiseksi.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Könntä.

18.14 Joonas Könntä kesk: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Kuten täällä jo kollegat ovat aivan oikein linjanneet, tämä esitys on hyvä ja tarpeellinen. Tässä tosiaan korkeakoulututkinnon suorittaneiden osalta opintolainaa nimenomaan koronaan liittyen helpotetaan ja parannetaan näitä hyvityksen ehtoja. Ja en malta olla nytten mainitsematta, kun täällä on myös valiokunnan puheenjohtaja paikalla, että ehkä toivoisin, että tulevaisuudessa laajemminkin tähän opintolainahyvitykseen ja opintolainan kehittämiseen kiinnitettäisiin huomiota. Esimerkiksi asiasta vastaava ministeri tai ainakin tiedeasioista vastaava ministeri on maininnut, että opintolainahyvitystä voitaisiin tulevaisuudessa kehittää niin, että esimerkiksi tietyille aloille, joiden on hankalaa saada vaikkapa lääkäreitä muualle maahan, maakuntiin, voitaisiin harkita tämmöistä Norjan mallia, jossa opintolainahyvitys on käytössä. Mielestäni se on tarkastelemisen ja pohtimisen arvoinen aihe.

Ja ehkä toisena tähän liittyvänä kokonaisuutena toivoisin valiokunnan pohtivan myös sitä, että paitsi korona-aikana niin laajemminkin moni opiskelija on opintotuen piirissä ja opintotuki on heille se sosiaalinen etuus, jota he saavat opintoihin. Osa opiskelijoista pysyy ja kykenee paitsi suoriutumaan näistä omista opinnoistaan niin samaan aikaan keräämään myös työkokemusta ja siten saamaan myös ihan sieltä työelämästä ansiota. Tällä hetkellä valitettavasti nämä tulorajat ovat sitten kuitenkin esteenä, ja se vaikuttaa siihen opiskelija-arkeen niin, että taas sitten osa — ne, jotka eivät välttämättä haluaisi ottaa tätä lainaa, joka kuitenkin hyvitys huomioiden pitää maksaa takaisin — pystyisi elämänsä kustantamaan opintotuella ja työllä mutta ei sitten sitä voi tehdä, vaan myös heidän täytyy turvau-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 59/2021 vp

tua tähän lainaan, joka sinällään on kyllä varmaankin Suomen edullisinta ja parasta lainaa, jonka nostamiseen toki kannustan. Mutta yleisesti toivon, että sivistysvaliokunta koronan jälkeen pystyisi ehkä laajemmin pohtimaan tätä kokonaisuutta, niin opintolainahyvityksen kehittämisen osalta kuin sitten myös opintotuen ja siihen liittyvien tällaisten puollonkautojen ja esteiden osalta.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Strand.

18.17 Joakim Strand r: Kiitos, arvoisa puhemies! Tämä on tärkeä esitys ja tärkeä kaiken kielisille opiskelijoille, joten totean tässä lyhyesti muutaman pääpointin myös ruotsiksi.

Det handlar alltså om en ändring av lagen om studiestöd och det är en tillfällig lagändring, uttryckligen på grund av corona, där man tar i beaktande corona när man bestämmer om man får studielånsavdrag och studielånkompensation. Om en studerande har förhindrats att inleda sina studier ska detta kunna beaktas vid beräkningen av den tid för avläggande av examen som berättigar till studielånkompensation. Dessutom föreslås det att en studielåntagare som har avlagt högskoleexamen 2021 eller därefter inte ska förlora rätten till studielånkompensation eller studielånsavdrag om den tid som används för att avlägga examen är ett läsår längre än den föreskrivna tiden på grund av corona.

Avslutningsvis vill jag också tacka ledamot Könttå för en bra taltur där han i slutet tog upp det faktum att vi i framtiden bör kunna sporra och se till att man så långt som möjligt också kan arbeta och tjäna pengar vid sidan av studierna. Hela samhället har nytta av den arbetserfarenhet man får om man dessutom lyckas hålla studietiderna inom rimliga gränser.

Eliikkä haluan lyhyesti vielä kiittää edustaja Könttää hyvästä puheenvuorosta. On selvää, että mitä enemmän pystytään jatkossa kannustamaan ihmisiä myös tekemään työtä samalla, kun opiskellaan, siitä saa arvokasta työkokemusta, sitä kautta maksetaan veroja ja niin edelleen. — Tack.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Aittakumpu.

18.18 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kuten tässä keskustelussa on jo hyvin tullut esille, monien muiden suomalaisten tavoin myös opiskelijat ovat olleet korona-aikaan kovilla ja ehkä aivan erityisen kovilla. Pidänkin hyvin tärkeänä sitä, että hallitus on eri tavoin pyrkinyt varmistamaan niin pienten koululaisten kuin vanhempienkin koululaisten hyvinvointia tänä erikoisena aikana. Korkeakouluopiskelijoiden pahoinvointi on monin tavoin lisääntynyt jopa aivan hälyttävälle tasolle erilaisissa kyselyissä, ja kaikki keinot opiskelijoiden tilanteen vahvistamiseksi ovat tarpeen. On täysin ymmärrettävää, että opinnot ovat hidastuneet, vaikeutuneet tai jopa kokonaan pysähtyneet korona-aikana, kun lähiopetus on ollut poissa.

Tämä hallituksen esitys on tärkeä osa opiskelijoiden tukea, sillä se varmistaa opintolainahyvityksen saamista, jos opinnot ovat koronan takia viivästyneet. Tarvitaan toki muitakin toimia, kuten neuvonnan ja vertaistuen lisäämistä sekä ammattiapua, kuten opintopsykologeja. Tämä hallituksen esitys on hyvä ja kannatettava, ja aivan kuten muun muassa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 59/2021 vp

edustaja Könttä hyvin tuossa kuvasi, opintolainahyvitystä kannattaa kehittää myös normaaliaikoja silmällä pitäen.

Arvoisa puhemies! Olen tänään ryhtynyt keräämään allekirjoituksia lakialoitteeseen, jossa ehdotetaan muutosta, joka edistäisi opiskelun ja perheen yhteensovittamista. Siinä esitetään, että opintolainahyvitykseen oikeuttavaan opiskelujen tavoiteaikaan voisi saada pidennystä myös hoitovapaan ajalta, kun tällä hetkellä sitä voi saada muun muassa äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaalla oleva opiskelija.

On hyvä, että opiskelijoita kannustetaan suorittamaan opintonsa kohtuullisen ripeässä ajassa, mutta tärkeää on myös ottaa huomioon erilaiset elämäntilanteet ja nyt tämä korona-aika. On ilo lähettää tämä esitys sivistysvaliokunnan käsiteltäväksi.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Hopsu.

18.21 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Opiskelijat ovat kärsineet koronakriisistä monin tavoin. Opintoja on joutunut suorittamaan etänä, ja töitä on ollut aiempaa vähemmän tarjolla. Opiskelijat joutuvat nyt myös harkitsemaan, kannattaako valmistua, jos työpaikkaa ei ole tiedossa.

Erityisen paljon koronakriisi on koetellut nuorten hyvinvointia ja mielenterveyttä. Opintojen suorittamiseen yksin kotona on voinut olla vaikeaa löytää motivaatiota, ja on myös vaikeaa ottaa haltuun uusia sisältöjä, varsinkin jos korkeakouluopinnot ovat juuri alkaneet ja ovat sillä tavoin vieraita.

Nyt hallituksen esityksen mukaan opintolainahyvityksen saamisen ehdoissa otettaisiin huomioon koronakriisi ja sen vaikutukset opintojen etenemiseen ja valmistumiseen. Nämä päätökset tukevat niitä opiskelijoita, joiden päätyötä, opiskelua, kriisi on vaikeuttanut. Hyväksytyksi syyksi lasketaan paitsi se, että opintoja ei ole järjestetty tai harjoitteluun ei ole päässyt, myös opiskelijan jaksamiseen liittyvät syyt.

Opintolainahyvitys yksinkertaisesti tarkoittaa siis sitä, että Kela maksaa osan opiskelijan ottamasta opintolainasta. Opintolainahyvitystä saa, jos nostaa opintolainaa korkeakouluopintojen aikana ja suorittaa ne opinnot määräajassa, ja tämän rahan saa sitten valmistumisen jälkeen.

Täällä on esitetty pohdintoja siitä, miten opintotukea tulisi kehittää. Minä ajattelen niin, että tavoitteena tulisi olla kehittää opintotukea kohti perustuloa ja vähentää siihen kohdistuvaa seurantaa ja byrokratiaa. Opintotuen kaksiportaisuudesta pitäisi luopua ja lisätä opintotukuukausien kokonaismäärää vähintään näiden koronaepidemian aikana opiskelleiden osalta.

Toivon myös, että lisätalousarvio kolmosen yhteydessä suunnataan tukea myös opiskelijoiden tukipalveluihin ja mielenterveystyöhön ja yhteisöllisyyttä lisätään tämän vaikean vuoden jälkeen myös korkeakouluissa.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Risikko.

18.23 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Ihan vielä lyhyesti.

Täällä on käytetty hyviä puheenvuoroja kaiken kaikkiaan, kun on puhuttu tästä opintolainahyvityksen kehittämisestä edelleen. Tässä on yksi tapa edistää sitä, mutta tämä liittyy nyt nimenomaan tähän koronatilanteeseen, ja totta kai me tarvitaan myös yleisesti ottaen ilman tällaisia kriisivaiheita tämän kehittämistä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 59/2021 vp

Toinen, mikä täällä nostettiin esiin monissakin puheenvuoroissa, on opintotuen tulorajojen nosto. Tästä on tehty myös lakialoitteita, muun muassa edustaja Vestman. Hän on tehnyt varmaan sen viimeisimmän lakialoitteen, ja siihen monikin meistä nimensä laittoi. Se aiheuttaa jonkin verran hämmennystä ja todella hankaloittaa monesti tilannetta ihan byrokratiankin vuoksi, kun maksettuja opintotukirahoja sitten joudutaan takaisin keräämään, mutta kyseessä on ihan kaiken kaikkiaan työnteonkin kannustavuus.

Joskus on sanottu, että opiskelijanhan pitää keskittyä opiskeluun, mutta kyllä minä olen sitä mieltä, että se opettaa siihen työnteokseen, jos voi tehdä samanaikaisesti työtä, ja monen perheen kohdalla on tilannekin se, että tarvitaankin sen opiskelijan, sen nuoren, työntekoa, jotta pystytään rahoittamaan niitä opiskeluita. Se on kallista lystiä asua esimerkiksi toisella paikkakunnalla. Ja ovathan monet alat sellaisia, että on tuiki tarpeellista harjoitella sitä alaa ja sillä lailla saada sitä osaamista oikeissa työyhteisöissä ja autenttisissa työtilanteissa.

Itse kun koko opiskeluaikani aina tein sairaanhoitajan töitä — silloin oli tietysti mahdollisuus, ja nytkin olisi tietysti mahdollisuus, aika kova pula on — niin tiedän sen, että siitä sekä oli etua opiskelijalle itselleen rahoituksen näkökulmasta että se myös kartutti sitä osaamista ja sitten se oli vielä varmasti työyhteisölle hyvä, että saatiin sijaisia.

Kaiken kaikkiaan kannatan tätä opintolainahyvityksen uudistamista mutta myös opintolainan ja kaikkien opintososiaalisten etujen uudistamista varsinkin, kun nyt tulee tämä jatkuvan oppimisen järjestelmä ja siellä on nimenomaan aikuisopiskelijoita. Kyllähän aikuisopiskelijoiden opintotuki ja -laina ja yleensä tämä järjestelmä ovat jääneet aika paljon jälkeen siitä, mitä pitäisi olla. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.